

nyat adó lombkoronájával, tövis nélküli állapotával, gyors növekedésével, könnyű megtelepítésével minden korlátozás nélkül telepíthető. Városokban vezetékek alá igen alkalmas fafajta, a nyesést, visszametszést jól bírja. Ültetésével teljesen kiküszöbölhető a hasznót nem hajtó, de egyes helyeken mégis közkedvelt gömbakác. A tövis nélküli akác nagyarányú virágzó képessége indokolja, hogy mint mézelőfa is előtérbe kerüljön. Így fasorokban, erdőn kívüli fásításoknál és üzemi erdőkben az erdők széléin jó mézelő tulajdonsága miatt is ültetni kell.

Telepítés kopárok erdősítésére.

Alkalmas gyenge termőerejű talajokon álló akácosok felváltására dombvidéken és előhegységekben is. A tövis nélküli akác mellett még figyelembe kell venni az egylevelű (monophylla) akác-válfa elterjesztését, mert szép egyenes a függőleges növekedése, oldalági hegyes szögben állnak a vezérhajtáshoz és ezek is egyenes növekedéssel fejlődnek. Elterjesztését indokolja, hogy növekedése gyors, fájának minősége jó, éghajlattal szemben nem igényes, kötöttebb talajokon is jól fejlődik.

Az akáctelepítések és az akácosok felújítása során tehát a fajtának és származásnak nagyobb szerepet kell biztosítani, a fajta és származás kérdését mindinkább előtérbe kell hozni.

IRODALOM

Babos Imre: A gyorsan növő fafajok telepítési lehetőségeinek növelése biológiai meliorációval. Erd. Kut. 47—72. 1954. — Baranyay. Az akácfa egyik elhanyagolt változata. — Böcsa Iván: Fleischmann Rudolf élete és munkássága. — Gruzen: A fa- és cserjefajok növekedési sajátosságai öntözött szikes talajokon. — Kurt Göhre: Die Robinie und ihr Holz. — Langer: Vizsgálati módszerek az erdészeti növényneveléshez. — Magyar P.: Az akác kérdéshöz. Erdő, 1:13—25. 1955. — Tury Elemér: Adatok a sziki erdők talajviszonyaihoz. — Vadas Jenő: Az akácfa monográfiája.

Az őrségi erdőgazdálkodás

SÓLYMOS REZSŐ erdőművelési csop. vezető, Szombathely

Vas megye délnyugati részén, a Rába és részben a Zala folyó által határolva terül el a Pannon tenger üledékeiből felépített őrségi erdőgazdasági táj. Elnevezése néprajzi eredetű. Lakosai nem sokkal a honfoglalás után szabad nemesek, határőrök voltak. Keleti része a körmendi, nyugati része pedig a szentgotthárdi járásba tartozik. Területe az erdőgazdálkodás szempontjából is jellegzetes egység. Erdősültsége 39,30%, ami méltán bizonyítja azt, hogy e vidéken számottevő tényező az erdő. Kiterjedése 50 760 ha, ebből 19 927 ha-t foglal el az erdőterület.

Termőhelyi viszonyai kiváló lehetőséget adnak az erdőtenyészet számára. Talaja harmadkori eredetű, agyagos vályogtalaj és negyedkori kavics. Nyugati részén a Pannon-Pontusi rétegek az uralkodók, melyeken fakószürke vályog talajok a gráci medencétől húzódnak kelet felé. A keleti részen a Rába pleisztocénvégi törmelékúpjának kavicsfennsíkja terül el. E kavics szinten podzoltalajok, a betelepült agyagon gleyes láptalajok alakultak ki.

Felszínét az állandó vagy időszakos patakok szeszélyesen megsabdalták. Az észak-dél irányú szelek alakították ki az egymással közel párhuzamos domborokat.

Az Őrség területe domborzatilag az Alpok keleti nyúlványainak folytatása. Nyugati szélén 300 méter tengerszint feletti magasságot meghaladóombok vannak, melyek kelet felé fokozatosan 240 m-ig csökkennek. Ezzel arányosan csökken a tagoltság is nyugatról keletre. Jelentős folyója a Rába, amely északon mintegy természetes határt alkot. A Zala és Kerka patak völgye és hatása pedig elválaszthatatlan a Őrségtől. Ezzel kapcsolatosan meg kell emlé-

kezni a Zala forrásvidékéről, a Fekete tóról, amely Szalafő határában mint tőzegmohaláp teszi nevezetessé a vidéket.

A terület klímája átmeneti jelleget mutat az Alpok és a Dunántúl között. Erősen érezhető az óceáni és mediterrán hatás. Ezáltal a kontinentális jellegű éghajlati tényezők mérséklődnek. Évi átlagos középhőmérséklete $9,8^{\circ}\text{C}$, ami a téli félév folyamán $3,3^{\circ}\text{C}$, a IV. és V. hónapban $12,3^{\circ}\text{C}$, a VI—IX. hónapban 18°C , tehát eléggé kiegyenlített. Az erdőgazdálkodás szempontjából lényeges csapadékmennyiség évi összege 836 mm, mely egyes csapadékos esztendőekben az 1250 mm-t is elérte. A tenyészidőszak alatt átlagosan lehull az évi összes csapadék $63,8\%$ -a, és ebből is a maximum júliusra esik, 100—110 mm. Ez mutatja, hogy nagyobb részben az óceánikus és kisebb részben a mediterrán ténye-

Az Őrség erdőterképe, a sötétrel jelzett részek erdőterületek.

zők érvényesülnek. Az Óceán felől jövő légtömegek a legmelegebb hónapban tudják legmesszebbre szállítani páratartalmukat, és ebből hull az Őrség maximális csapadékmennyisége. Ez a tény is az Alpok éghajlatához kapcsolja. Így az Őrség flórája természetes folytatása a Nóri-Alpok növényvilágának (Praenoricum).

A sok nyári csapadékot az agyagos, vizet át nem eresztő talajréteg felfogja, emiatt a mezőgazdasági művelést bogárhátak kiképzésével lehet a terület legnagyobb részén folytatni. Ugyancsak erős kihatása van ennek az erdőfelújítási és erdőtelepítési munkákra is. Időjárásilag jellemző, hogy évente több mint 25 zivataros nap van, gyakori a jégeső, villámcsapás, s ez nem egy esetben okoz erdészeti is komoly károkat. Ez hazánk villámcsapásoktól legjobban sújtott területe. Ettől legtöbbet szenvednek a fenyvesek szélső fái és a magányosan álló tölgyek.

Növényföldrajzilag az Őrség a dunántúli flóraidék Praenoricum nevű flórajárásába tartozik. Növényzete a szomszédos területek flóraelemeiből tevődik össze, melynek zömét a Közép-Európára jellemző növények alkotják. A

geológiai negyedkor pleisztocén szakaszából az Őrség flórájában ismert növények közül megtalálhatók: a *Pinus silvestris*, mint a fő erdőállományt alkotó fafaj, ezenkívül a *Populus tremula*, *Salix cinerea*, *S. aurita*, *S. caprea*, *Betula pubescens*, *Fagus silvatica*, *Carpinus betulus*, *Quercus petraea*, *Qu. robur*, *Alnus glutinosa*, *A. viridis*, *Crataegus*-fajok, *Acer campestre*, *Oxalis acetosella*, *Rubus idaeus*, *Galium*-fajok, *Tussilago* stb.

Az Őrség növényzete közel áll az Alpok keleti részének növényvilágához. Az Alpok lejtőin azok a növények minden akadály nélkül lehúzódhattak, amelyek számára a termőhelyi viszonyok biztosították a létfeltételeket. Pontusi flóraelemek közül kevés található, az Illyr flóratájon át azonban több mediterrán és karsztvidéki növény került az Őrségbe: *Quercus cerris*, *Dianthus barbatus*, *Genista sagittalis* stb.

Az Őrségtől nyugatra eső Nóri-Alpok flórájával igen sok közös elemet találhatunk itt, amelyek között jelentős számban vannak hegyvidékiek és alhavasiak: *Pinus silvestris*, *Alnus viridis*, *Calluna vulgaris*, *Pirola uniflora*, *Nardus stricta*, *Lycopodium clavatum*, *L. complanatum*, *Drosera rotundifolia*, *Chimaphila umbellata*, *Sphagnum*-félék.

Az atlanti flóratartomány jellemző eleme a *Calluna vulgaris*, amely az őrési fenyvesekben mindenütt megtalálható.

A lakosság sűrűsége folytán érintetlen ősnövényformáció alig van. Ide sorolhatjuk a Fekete-tó környékét, mint ősmohalápot, a csarabosokat és egyes patakok medrét. Erdőgazdálkodás szempontjából jelentősek ezek közül a csarabosok (*Callunetum*), amelyek virágzás idején festői növényzónyvet alkotnak, erdeifenyővel, borókával és rezgőnyárral tarkítva, bennük fűnemű növény alig található. A patakok medrének elmaradhatatlan fája az *Alnus glutinosa*, mely mindenütt végigkíséri az Őrség vízfolyásait.

A jellemző flóraelemek között számos erdőtípusképző növény van. Ezek teszik sajátossá az őrési erdők képét, útmutatást adnak azok rendszerbefoglalásához, és segítik a helyi erdőművelési eljárások legcélszerűbb kialakítását. Ezek az erdők félkultúrformációk, nagyobb részben természetes előfordulásúak, de a mesterségesen telepített állományok kialakítása is általában természet szerinti.

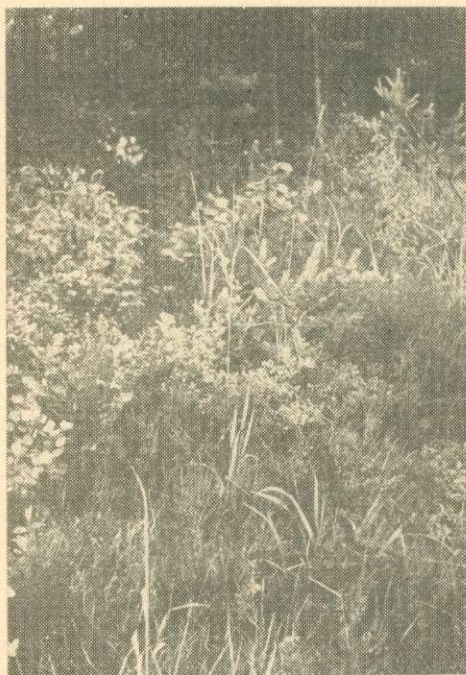
Az őrési erdőterületeket valamikor bükkösök, tölgyesek alkották, becslések szerint 80—20%-os megosztásban. A XV. századig úgyis szólván az egész Őrséget erdő borította, csak a XVI. században történt határőr-telepítések során kezdődtek meg a nagyobb mérvű erdőirtások. Az 1784-ben végzett katonai térképfelvétel már lényegében a mai erdőterületek kiterjedését mutatja. Közben a mocsár-lecsapolás és a múlt századforduló táján végzett erdőirtás változtatott a táj képén. Döntően befolyásolta az erdők fejlődését a váltógazdálkodás is, amikor egymást felváltva mezőgazdálkodást, majd erdőgazdálkodást folytattak a tulajdonosok. Ez a több évszázados fejlődés alakította ki az őrési erdők mai képét.

A talaj a bőséges csapadék és az erdő hatására elpodzosodott úgy, hogy az A₂ szint porszerűvé vált. A felső szintből kimosott bázisok a B-szintben gyülemlettek fel, amelyek közül a vaskiválás eredményeként majdnem mindenütt megtalálható a vaskőfok, helyenként pedig szellőzetlen agyagtalajokban a gley. Kisebb területeken a vaskőfok kőpadot alkot, s ezt messziről elárulja az állomány magassági fejlődésének hirtelen csökkenése. Ezek az őrési erdőtalajok, vagy agyagon, vagy kavics alapkőzetten alakultak ki. Mindkét alapkőzet elhelyezkedésének magassága döntően rányomja bélyegét a rajta tenyésző erdőállományra. A váltógazdálkodás folytán tarra vágott területek talajá-

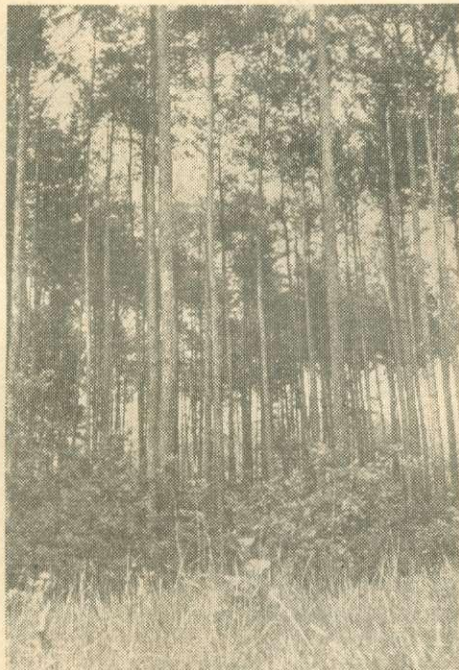
nak podzolos A-szintjét a bőséges csapadék nagy kiterjedésben lemosta, annál is inkább, mivel a domborzati viszonyok elősegítették ezt. Így alakultak ki a kétszintes, csonka talajok, amelyeken a mezőgazdasági művelés már eredménnyel nem folytatható.

Az előbbieken ismertetettek alapján az Őrségben háromféle domináns talajtípus található:

1. Csonka erdőtalajok, többnyire agyagon, kisebb részben kavicsos.
2. Fakószínű erdőtalajok agyag C-szinttel.
3. Fakószínű erdőtalajok kavics C-szinttel.

Jellegzetes őrségi növénytársulás (*Calluna vulgaris*, *Populus tremula*, *Pinus sylvestris*, *Quercus petraea*)

Cserjeszintes őrségi erdeifenyves

Ezeket más-más jellemző erdőtípuscsoport alakult ki, amelyek az Őrség kisebb tájrészletének kialakítását teszik lehetővé. A kisebb egységekre bontás alapja a talajfejlődés és a progresszív növényuccessió. Eszerint a következő három tájrészletet képeztük az erdőtípuscsoportok segítségével: A) Elegyetlen Őrség; B) Cserjeszintes Őrség; C) Bükkgyertyános Őrség.

Az Őrség ilyen irányú felosztásában főleg az Ef-állományoknak van szerepük, amelyek a leggyengébb termőhelyeken elegyetlen, majd a termőhely javulásával cserjeszintes, illetve bükk-gyertyán által alkotott kétszintes állományok formájában jellemző bélyeget nyomnak a kisebb tájcsoporthoz.

Az elnevezés a főállomány függőleges tagozódása, illetve elegyessége alapján történt. Mivel a felsőszintet úgyszólván kizárólag az erdeifenyő és kisebb mértékben bükk, tölgy alkotja, az elegyetlen, cserjeszintes és bükk-gyertyános elnevezés arra vonatkozik, hogy a második szint kialakulása milyen mértékben történt meg, ami az illető tájrészlet termőhelyi viszonyaival szoros össze-

függésben van. A terület bejárása alkalmával szembentűnően tapasztalható a különböző fejlettségű növénytársulások fokozatos kialakulása.

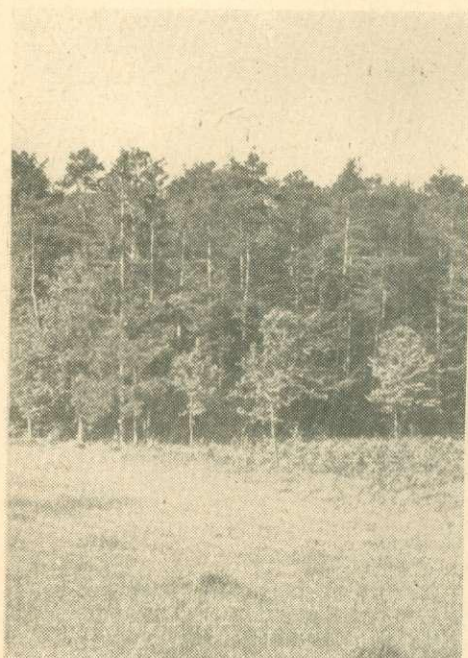
A degradált és csonka talajokon a mezőgazdasági művelés megszüntetése után azonnal megtelepül az erdeifenyő, a nyír, a boróka, a rezgőnyár és kisebb foltokban a kocsánytalan tölgy. A gypszintben a hézagokat a csarab és különböző mohák töltik ki. Az erdeifenyő fokozatosan elhatalmasodik a területen, a rezgőnyár és a nyír az előhasználatok során kikerül az állományból.

Igy alakulnak ki a nagykiterjedésű elegyetlen őrségi erdeifenyvesek. A talajban bizonyos fokú humuszcseréteg kialakulás és fejlődés indul meg, ahol az öreg erdeifenyvesek kiritkulása után legtöbb esetben a kocsánytalan tölgy és a gyertyán, ritkán a bükk és különböző cserjefélék megtelepülése válik lehetővé. Ezek a következő vágásforduló alatt mintegy cserjeszintet képeznek az állományokban, de közülük néhány magtermelésre képes egyeddé fejlődik. A cserjeszintes állományok feljavult talaja már nemcsak a pionír jellegű erdeifenyőnek, de a bükknek és gyertyánnak is magágyként szolgál. A felújítás során együtt jelennek meg az újulatban és a feltörő erdeifenyő alatt kiváló második szintet képeznek. A bükk-gyertyános őrségi erdeifenyvesek képesek a legnagyobb fatömeg megtermelésére és állandó talajjavító hatásukkal az erdőtalaj termőképességét növelik. A következő vágásfordulóban azonban már előretör a bükk és tölgy, a völgyekben a gyertyán és kialakul a lomberdő, ahol a fenyő már csak elszórtan szerepel. A régi erdőgazdálkodás idején a bükkös-tölgyesek tarra vágott területeit ismét a mezőgazdaság foglalta el, fennhagyva a fejlődés elején említett kizsarolt talajokat az erdő számára. Ez a folyamat a magánerdőkben volt elsősorban tapasztalható, ahol az egykorú üzemtervi feljegyzések szerint: „Az erdőterületen rendszeres gazdálkodásról szó sem volt, mivel a magánbirtokos az egész erdőben vágott össze-vissza, amint éppen szükséglete kívánta.” (Ispánki üzemterv, 1892.) Tehát a fahasználat rendszertelen száralásból állott.

A volt hitbizományi és egyéb nagybirtokosok által kezelt erdők képe egysegebb. Itt a mesterséges beavatkozás és célszerűbb gazdálkodás folytán már az előbbieken ismertetett természetes folyamat nehezebben ismerhető fel. Ezekben a felújítás és az erdőnevelés tervszerűbb volt, bár módszereik sok esetben nem hozták meg a maximális eredményt, elsősorban pénzügyi nehézségek miatt. Mesterséges vágásfelújításaikat és erdőtelepítéseiket legtöbbnyire magvetéssel végezték. A területet az uradalom sertescsordájával végtúrátták, majd fogasolás után 4–5 kg/kh erdeifenyőmag felhasználásával teljes vetést végeztek. A vetés kézi lóheremag-szórógéppel történt, takarás nélkül. Ezután a területet magára hagyták és csak túlzott gyomosodás esetén kaszálták le az elnyomással fenyegető gyomnövényeket a csetetéről. — Egyéb ápolást nem végeztek. Csemeteültetéssel történt felújításnál az ékásós és T-ültetést alkalmazták. Emellett nagyobb területeken végeztek természetes felújítást is. Az elegyetlen, kizsarolt talajú erdeifenyvesek felújítása nem okozott nagyobb gondot, mivel itt a gyomnövények fejlődésére is gyengék voltak a talajviszonyok. A jó minőségű bükkös-gyertyános-erdeifenyvesek felújítása alkalmával először a satnya, beteg erdeifenyő, bükk és gyertyán törzseket távolították el. A következő 3–4 évben az erdeifenyő zömét kiemelték tuskóirtással úgy, hogy 15–20 db/ha maradt. A kitermelt erdeifenyő helyén újult fel a bükk s a gyertyán alatt oldalvilágítás mellett az erdeifenyő. Ezután a megtelepült újulat szerint végezték a további bontást. A felújítás ideje 12–15 év volt. Az eredmény a bükk javára tolódott el, azonban a hibás és rosszul sikerült felújítások nyomán nagyobb kiterjedésű gyertyánosok is létrejöttek, s ezek jelenleg mint rontott erdők szerepelnek. A régi bükkösök felújításának helytelen vezetése miatt kö-

szönhető részben az, hogy a bükk visszaszorult e területen. A tölgyeseket nagyobb részt sarjról újították fel, de maradtak reánk kiváló, magról kelt állományok is, amelyek felújítása makkrakással, vagy természetes úton jól sikerült.

Az erdőnevelési munkára nagyobb gondot nem fordítottak. Ahol rendszerebb tisztítás volt, ott mindenütt az erdeifenyő javára dolgoztak és sok esetben mintegy előresegítették az elegyetlen állományok kialakulását a kísérő lombfák teljes kiirtásával. A gyérítések mindenütt negatív jelleget mutattak. Ezt a szemléletet a szakemberekben olyannyira elmélyítették, hogy a fejlettebb erdőnevelési módszerek alkalmazását még ma is sok esetben akadályozza.

Bükk-gyertyános őrési erdeifenyves

Bükk-gyertyános erdeifenyvesek felújítása után a lombfák állományalkotó szerepe megnövekedett s csak néhány tanúfa bizonyítja az egykori erdeifenyvest.

A termőhelyi viszonyok, a régi erdőgazdálkodás ismertetése után szeretném összefoglalni azt a munkát, amit jelenleg folytatunk e tájegységen belül. A felszabadulás az őrési erdők kezelését is gyökeresen megváltoztatta. A régi uradalmi erdők és a tagosítás folytán rendezett területek állami tulajdonba kerültek, s ott megindult a több, jobb és értékesebb faanyag tartamos megtermelését szolgáló erdőgazdálkodás.

A jövő állományai érdekében a kijelölt legkiválóbb erdei- és lúcfenyő, tölgy és bükk magtermelőállományok terméséből történik a magszükséglet 85%-ának biztosítása. Ez a szükséglet évente Ef-ből 250 kg, Lf-ből 40 kg, bükk-makkból 40 q. KtT-makkból 60 q. Az éves begyűjtés azonban ennek többszöröse, hogy a társ-erdőgazdaságok és exportigények is kielégíthetők legyenek. Itt működik Csákánydoroszlón Nyugat-Magyarország legnagyobb fenyőmag-

pergetője, amely az Őrség átlagosan évi 800 q Ef, és 600 q Lf toboz termését pergeti 1,4 kg/q Ef mag és 3,5 kg/q Lf mag kihozattal.

A tájegységen belül termelt megfelelő származású magból való csemete-nevelés is már jórészt megvalósult. A csemetetermelés, bár kedvező adottsá-gok között történik, mégis számos, a tájra jellemző módszert igényel. Elsősor-ban a vízlevezetést kell biztosítani a csemetekertekben, mert a magasan fekvő, víz-átnemeresztő agyagszint miatt az álló-víz a csírcsemeték pusztulását okozza.

Emiatt a csemetekerti utak kiképzése árokszerűen lemélyítve történik. Ugyancsak a vízlevezetést szolgálják a mélyített gyomláló ösvények, amelyek

Árokszerűen lemélyített út a csemete-kertben

Természetes erdeifenyő-újulat

az árokszerű utakba vezetik a vizet. Emellett egyes kertekben az ágyásokat is domborúan kell kialakítani. Az árokutak vezetik az összegyűlt vizet a kapcsolt árokrendszerbe. A vízlevezetés megoldása nélkülözhetetlen amiatt is, hogy a magas páratartalmat némileg csökkentsük. A savanyú talaj, a nedvesség a gombák számára optimális életfeltételeket biztosít, s ezek nem kerülnek el a csemetekerteket sem. Így pl. az Ef csemete megnevelése a *Lophodermium pinastri* állandó károsítása miatt nagy gondot okoz. Sajnos, újabban az egyéves csemetéken is károsít, ellentétben az irodalmi megállapításokkal, melyek sze-rint a kétéves csemetét támadja meg. Mindezek okozója az átlagosan 80%-on felüli relatív páratartalom, a talaj szellőztetlensége. A szellőzőtlenség biztosítására kell a vízlevezetés mellett a legnagyobb gondot fordítani.

Sajnos a csemetekerti árokrendszerek miatt a gépesítés megoldhatatlan feladat még ezen a vidéken. Egyesek ajánlják az árkoknak rőzsekötegekkel való kitöltését, de a megoldást valószínűleg csőrlőszerű gépek fogják adni.

Ennek ellenére a csemetetermelés pénzügyileg is eredményes az egységnyi területen megnevelt magas csemeteszám miatt.

A megtermelt csemete helyben áll rendelkezésre az erdőfelújítások, erdőtelepítések céljára. Tarra vágott területek felújításáról már nem beszélhetünk, mivel a tarvágást sikerült kiküszöbölni.

A véghasználati területek felújítása természetes úton, vagy magvetéssel, illetve csemeteültetéssel végrehajtott alátelepítés útján megoldottnak tekinthető. Az egyes erdőtípuscsoportokban a felújítás módja különböző.

Elegyetlen, cserjeszintes és bükk-gyertyános erdeifenyvesek az Őrségben természetes úton magról felújíthatók. Az elegyetlen erdeifenyvesek alatt célszerű a sűrű moha és *Calluna* szőnyeget felszaggatni a lehulló mag jobb befogadása érdekében. Bár az újulat megtelepülése nélkül is sikeres lehet. Jobb talajokon, ahol a gyomnövények is fellépnek, mesterséges magvetéssel kell a természetes újulatot kiegészíteni. A cserjeszintes és bükk-gyertyános erdeifenyvesekben az első megbontás alkalmával a cserjeszintet és a gyertyánt a magtermésre visszahagyott bükk kivételével el kell távolítani. Ezek alatt általában nudum állapot van. Talajuk kiváló magbefogadó képességű, ellenben komoly, fékentartó munkát igényel a feltörő gyertyán és egyéb sarjak visszaszorítása. A megbontás mindhárom erdőtípusban egyenletesen kezdődik és ezt követően az újulat megtelepülésétől függően folytatódik. A felújítás ideje az erdőtípuscsoporttól függően 5—10 év. Legrövidebb idő alatt az elegyetlen fenyvesek újíthatók fel. Ott, ahol a jövő állomány fafajgazdagságát növelni akarjuk, a felújítás ideje 10 évet is igénybe vehet, főleg akkor, ha a bükk felfuttatására gondolunk. A bükkösök és tölgyesek felújítása az országosan alkalmazott módszerek szerint történik.

Az Őrségben található gyertyánosok azonban mind alátelepítés útján kerülnek felújításra, mivel ezek a termőhelyek alkalmasak arra, hogy fafajcsere útján az *Abies-félék*, *Douglas* és *Lf* területét növeljék.

A felújításokkal párhuzamosan folynak a mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területeken az erdőtelepítések. Közel 4000 ha betelepítendő területből 2500 ha-on történt eddig meg az erdősítés. A hátralevő rész betelepítése is megtörténik, mihelyt azt erre a célra a földrendezések során átadják.

Az új erdőtelepítések 96%-a Ef, 3%-a Lf és 1%-a T. A telepítés előtt a tányéros gyephántáson kívül egyéb talajelőkészítés nem történik. A hálózati 1×1 m-nél nagyobb nem lehet az Ef elbőhőncösödése miatt. A cél mindenütt háromszintű állomány kialakítása. A fátalajszintbe 10×10 m-es hálózatban Vf kerül, ezt lehetőség szerint a főállomány telepítése előtt egy évvel kell ültetni, hogy elegendő előnye legyen fényigényes koronájának szabad kifejlésére. Ezalatt következik a gerincet képező Ef, majd a B, Gy, esetleg kLH-ből kiképzett második szint, amit vagy az Ef telepítése után 1—2 évvel, vagy a főállomány 25—30 éves korában kell alátelepíteni állománykiegészítő munkaként.

Mind az erdőfelújítások, mind pedig az erdőtelepítések során a háromszintű állományok nevelése és kialakítása a cél, mert ez adja az Őrségben megtermelhető legértékesebb és legtöbb faanyagot a talaj védelme és javítása mellett. A termőhelyi viszonyok lehetővé teszik azt, hogy egységnyi területen három szint álljon. Véghasználati korban ezen állományok megfelelő neveléssel 600 m³/ha fatömeget adnak (80 m³ Vf, 400 m³ Ef, 120 m³ B—Gy) amihez hozzászámítva a közel 300 m³-es előhasználatok során kikerülő ha-onkénti fatömeget, akkor ez a 90 éves vágásforduló mellett átlagosan elosztva 1 évre 10 m³/ha faanyag megtermelését jelenti.

Természetesen mindez csak a helyes erdőnevelési eljárások alkalmazásával érhető el. Jelenleg a legnagyobb feladatot az erdőnevelési munkák során azok az állományok adják, amelyek a régi, helytelen tisztítások és gyérítések miatt nem kielégítő fejlődésűek. Pozitív irányú nevelővágások alkalmazására csak az elmúlt két évben került sor, amelyek azt mutatják, hogy a nevelővágások során kitermelhető fatömeg lényegesen meghaladja az eddigi mennyiségeket. A maximális mennyiség azonban jelenleg csak az átmenet miatt nem termelhető ki. Az állományok megfelelő állékonyságának és elmaradt koronafejlesztésének pótlása fokozatosan oldható meg. Az eddig végzett felvételek azt mutatják, hogy az őrségi erdők zömét alkotó erdeifenyvesekben a ha-kénti törzsszám mindenütt meghaladja a fatermési táblákban jelzett mennyiségeket még 50—60 éves korban is, 300—350 db-al. Ugyancsak nagyobb a ha-kénti fatömeg is, ellenben hiányzik a megfelelő méretű fa. Az előbb említett korú fák fatömege 0,1—0,15 m³-rel marad alul a fatermési táblák szerint előírtaknál. Kellő fejlettség hiánya a negatív jellegű nevelővágásokban is keresendő.

Az Őrségben jelenleg folyó erdőnevelés már egyre inkább a pozitív irányt mutatja. Régi üzemtervek tanúsága szerint tisztítások alkalmával 1 m³/ha, gyérítéssel pedig 5—6 m³/ha fatömeget termeltek ki, vagy sok esetben még ez is elmaradt. Ma ezzel szemben 5—6 m³/ha fatömeg kerül ki a tisztítások során, gyérítéseknél 16—18 m³/ha-nál tartunk, s ezt fokozatosan 20 m³/ha-ra lehet emelni. Mindezek ellenére nyugodtan állíthatjuk az aggályoskodókkal szemben, hogy nem zsaroljuk ki erdeinket, hanem gondoskodunk arról, hogy az évi növedék a legértékesebb törzsekre rakodjék.

Az Őrség a magyar erdőtájaknak egyik gyöngyszeme. Sokat kellene még írni róla, hogy részleteiben megismerjük teljes értékét, szépségét. Azonban úgy vélem, hogy az ismertettek betekintést adnak a terület termőhelyi viszonyaiba, az elmúlt időkben és a jelenben folyó erdőgazdasági munkára és rávilágítanak arra, hogy az őrségi erdészek miként kapcsolódnak be a lehető legnagyobb értékű és mennyiségű faanyagtermelésbe.

Erdők a Nyírségben

KOVÁCS JÓZSEF

Nézem ezt a szép világot
Mennyi bűbáj, mily talányok!
Mind amit körülöttem látok.

(Vajda János: Nádas a tapon.)

Mire a barázdabillegető az utolsó hófoltok búcsúztatására megérkezik a Nyírségbe, az ekehasított homokot már simára egyengette a viharos erejű szél. Honnan is tudhatná, hogy néhány nappal korábban a csupasz buckatetőkről felkapott homokfelhők mily félelmetes nagyszerűségben füstölögtek tova, elborítván alattuk a lazaságba gyökeret eresztteni igyekvő zöldelő rozsvetéseket. Az egymást sűrűn követő, végeleáthatatlan hullámos halmok évtizedektől fogva engedelmesen formálódtak a vadul süvöltő szél erőszakos simogatása alatt. Párhuzamos elrendezésükről, szabályosan ismétlődő soraikról az egykori uralkodó széljárás ma is könnyen megtudható.

A fajokban szegény, csenevész növényzet nehezen tud itt megkapaszkodni a folyton mozgó kvarcsemecskék között. Egyrészt már a csírázás különböző